

Osnivanje podružnice u Republici Hrvatskoj kao obveza inozemnog trgovačkog društva u odnosu na slobodu poslovnog nastana i pružanja usluga - s posebnim osvrtom na pružanje usluga informacijskog društva

Sabljak, Marko

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:727654>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
Katedra za trgovačko pravo i pravo društava

Marko Sabljak

**OSNIVANJE PODRUŽNICE U REPUBLICI HRVATSKOJ KAO OBVEZA
INOZEMNOG TRGOVAČKOG DRUŠTVA U ODNOSU NA SLOBODU POSLOVNOG
NASTANA I PRUŽANJA USLUGA – S POSEBNIM OSVRTOM NA PRUŽANJE
USLUGA INFORMACIJSKOG DRUŠTVA**

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Antun Bilić

Zagreb, srpanj 2024.

Ja, Marko Sabljak pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada: „Osnivanje podružnice u Republici Hrvatskoj kao obveza inozemnog trgovačkog društva u odnosu na slobodu poslovnog nastana i pružanja usluga – s posebnim osvrtom na pružanje usluga informacijskog društva“ te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Marko Sabljak (v.r.)

Sadržaj

1. UVOD.....	1
1.1 POJAM PODRUŽNICE.....	1
1.2. POJAM INOZEMNOG TRGOVAČKOG DRUŠTVA.....	3
1.3. OSNIVANJE PODRUŽNICE	3
1.4. PRESTANAK PODRUŽNICE.....	5
2. ODNOS PODRUŽNICE INOZEMNOG OSNIVAČA I PRAVA EUROPSKE UNIJE	6
2.1 SLOBODA POSLOVNOG NASTANA	6
2.2. SLOBODA PRUŽANJA USLUGA	8
3. TRAJNOST PRUŽANJA USLUGA	10
4. PRUŽANJE USLUGA INFORMACIJSKOG DRUŠTVA I OBVEZA INOZEMNOG OSNIVAČA NA OSNIVANJE PODRUŽNICE	13
4.1. POJAM PRUŽANJA USLUGA INFORMACIJSKOG DRUŠTVA.....	13
4.2. TRAJNOST PRUŽANJA USLUGA INFORMACIJSKOG DRUŠTVA.....	14
4.3. PRIMJENA PRAVA NA DAVATELJA USLUGA INFORMACIJSKOG DRUŠTVA.....	15
4.4. AUDIOVIZUALNE MEDIJSKE USLUGE.....	17
5. IZBJEGAVANJE OBVEZE OSNIVANJA PODRUŽNICE I ALTERNATIVNO RJEŠAVANJE POTROŠAČKIH SPOROVA	19
6. ZAKLJUČAK.....	21
LITERATURA	22

SAŽETAK

Pojavom globalizacije, mnogo trgovačkih društava u svijetu obavljaju svoje djelatnosti u inozemstvu. Kako bi bila u mogućnosti takvu djelatnost trajno obavljati u Republici Hrvatskoj, Zakonom o trgovačkim društvima, člankom 612. stavkom 2. propisano je da ona moraju osnovati podružnicu koja će služiti kao spona između inozemnog osnivača te Republike Hrvatske.¹ Na prvi se pogled zakonska odredba čini jasnom, međutim društvenim i tehnološkim napredcima 21. stoljeća dolazi do pojave novih djelatnosti i načina na koje se one pružaju, odnosno dolazi do pojave pružanja usluga informacijskog društva. Naime, za te nove djelatnosti više nije tako jednostavno utvrditi obavljaju li se one privremeno ili trajno² te treba li se za njihovo obavljanje osnovati podružnica. Zato će se u ovome radu objasniti pojmovi koji dolaze iz pravne stečevine Europske unije, a koji su u vezi sa spomenutom obvezom inozemnih trgovačkih društava na osnivanje podružnice u Republici Hrvatskoj. Nadalje, objasnit će se pojam podružnice kao takve, kriteriji utvrđivanja trajnosti, odnosno privremenosti pružanja usluga te će se, kao srž ovoga rada, proći kroz neke od „modernih“ djelatnosti 21. stoljeća prilikom kojih nastaje problem u vezi s propisanim obvezom na osnivanje podružnice, koje se pravno nazivaju usluge informacijskog društva.

1. UVOD

1.1 POJAM PODRUŽNICE

Iako pojam podružnice nije izričito definiran, odredbama Zakona o trgovačkim društvima može se konstruirati njena definicija.³ Dakle, podružnica jest entitet osnovan na neodređeno

¹ Zakon o trgovačkim društvima, pročišćeni tekst, Narodne novine, 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023, (dalje u tekstu: ZTD).

² Ovo svojstvo nije isključivo novim djelatnostima, odnosno uslugama informacijskog društva te se pitanje postavlja prilikom ostalih djelatnosti, primjerice podizanje skladišta, uspostavljanje prijevoznih ruta u inozemstvo itd.

³ Jurić, Dionis, Poslovanje inozemnih trgovačkih društava na području Republike Hrvatske, u: Slakoper, Zvonimir (ur.), Liber amicorum in honorem Vilim Gorenc, Rijeka, 2014, str. 9.

vrijeme, bez pravnog subjektiviteta, osnovan radi obavljanja djelatnosti osnivača koja je po svojoj naravni trajna. Nadalje, ona mora biti osposobljena za obavljanje djelatnosti osnivača te u sebi imati osobe koje je osnivač ovlastio da ga zastupaju.⁴ Podružnica je stvorenje registrarskog prava, nalazi se u mjestu različitom od sjedišta osnivača te nastaje registracijom u sudski registar.

Bitno je istaknuti kako podružnica nije pravna osoba, nema pravni subjektivitet već se njezino djelovanje smatra konkretizacijom izražene volje njezina osnivača.⁵ Sva prava i obveze koja podružnica stječe smatraju se pravima i obvezama osnivača. Iz ovoga proizlazi da se podružnica ne može baviti djelatnostima koje ne spadaju pod registrirane djelatnosti osnivača. Nadalje, ona posluje pod vlastitom tvrtkom, ali je obvezna naznačiti tvrtku i sjedište osnivača. Ova obveza ukazuje na potrebu i važnost kontrole stanja inozemnog osnivača⁶ kako bi poduzetnici, a i potrošači, bili sigurni s kim posluju.⁷ Osnovana podružnica u Republici Hrvatskoj ne znači da se i osnivač nalazi u Republici Hrvatskoj, odnosno da je ondje njegovo sjedište.⁸

Prilikom osnivanja podružnice, inozemno trgovačko društvo mora imati dovoljno financijskih i materijalnih sredstava, opreme, ljudstva, radnih prostorija te ispunjavati ostale uvjete obavljanja registrirane djelatnosti osnivača kako bi se kroz podružnicu uistinu, faktično i trajno obavljala namjeravana djelatnost.⁹ Na taj način inozemno trgovačko društvo ostvaruje svoju slobodnu poslovni nastana, pored mogućnosti osnivanja novog trgovačkog društva u Republici Hrvatskoj.¹⁰ Ona se, bar nominalno, mora osnovati na duže vremensko razdoblje s konkretnim planovima za budućnost,¹¹ ali takvi zahtjevi nisu propisani.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Kako bi se podružnica osnovala, prijava mora sadržavati i izvadak inozemnog osnivača iz sudskog registra države njegova sjedišta. Tako će Republika Hrvatska imati uvid postoji li uopće društvo osnivača, koje su njegove djelatnosti te ima li potrebne dozvole za obavljanje planiranih djelatnosti.

⁷ Gleda, Jasna, Osnivanje, djelatnost i porezni aspekt podružnica inozemnih osoba u Republici Hrvatskoj, Hrvatska gospodarska revija, No. 12, 1998, str. 1428.

⁸ Jurić, op. cit., str. 15.

⁹ European Commission, Guide to the Case Law of the European Court of Justice on Articles 49 et seq. TFEU (ex Articles 43 et seq. EC Treaty) – Freedom of Establishment, str. 15.

¹⁰ Sud Europske unije, C-81/87 od 27. rujna 1988., European Commission, Guide to the Case Law of the European Court of Justice on Articles 49 et seq. TFEU (ex Articles 43 et seq. EC Treaty) – Freedom of Establishment, op. cit., str. 9.

¹¹ Jurić, op. cit., str. 10.

1.2. POJAM INOZEMNOG TRGOVAČKOG DRUŠTVA

Inozemno trgovačko društvo trgovačko je društvo koje je valjano osnovano po pravu države u kojoj ima registrirano sjedište, izvan Republike Hrvatske.¹² Uz inozemnog trgovca pojedinca,¹³ ono je zahvaćeno obvezom osnivanja podružnice, ako želi trajno obavljati djelatnost u Republici Hrvatskoj. S druge strane, inozemnom se trgovačkom društvu omogućuje poslovanje koje je, s obzirom na uvjete pod kojima se poslovanje obavlja, izjednačeno s domaćim trgovačkim društvima. Dakle, na podružnice koje se osnuju u tuzemstvu primjenjuje se Zakon o trgovačkim društvima.¹⁴

Inozemno trgovačko društvo, u svrhu poslovanja u Republici Hrvatskoj, može osnovati podružnicu ako postoji uvjet uzajamnosti. To znači da se zahtjeva da pravni subjekti Republike Hrvatske imaju mogućnost osnivanja podružnice u državi sjedišta stranog osnivača, pod istim uvjetima kao i rezidenti te države.¹⁵ Postojanje uzajamnosti presumira se sve dok sud ne pozove osnivača da dokaže njeno postojanje. Nadalje, ako bi postojala sumnja glede uzajamnosti, postojanje uzajamnosti potvrđuje Ministarstvo pravosuđa.¹⁶

1.3. OSNIVANJE PODRUŽNICE

Podružnica se osniva odlukom osnivača, odnosno odlukom nadležnog organa osnivača koju mora ovjeriti javni bilježnik te koja je u skladu s izjavom o osnivanju, društvenim ugovorom, odnosno statutom osnivača. Zakonom o trgovačkim društvima, člankom 7. propisano je i što takva odluka mora sadržavati.¹⁷ Kada inozemno trgovačko društvo osnuje podružnicu, primjenjuju se

¹² Čl. 611. ZTD-a.

¹³ Ibid., „fizička osoba kojoj se to svojstvo priznaje izvan Republike Hrvatske u zemlji u kojoj ima registrirano sjedište i gdje vodi poduzeće što posluje u Republici Hrvatskoj.“ Pošto su uz inozemna trgovačka društva ovlašteni na osnivanje podružnica, jasno je da se i na njih primjenjuju odredbe o osnivanju podružnice.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Barbić, Jakša, Pravo Društava. Knjiga prva: Opći dio, treće izmijenjeno izdanje, Zagreb, 2008, str. 603.

¹⁶ Gergorić, Ivica, Osnivanje i način rada inozemnih trgovačkih društava, predstavništava i podružnica u Republici Hrvatskoj, Računovodstvo i financije, No. 3, 1996, str. 94.

¹⁷ Čl. 7. ZTD-a. U odluci o osnivanju podružnice potrebno je navesti tvrtku i sjedište osnivača te tvrtku i sjedište podružnice, djelatnosti koje će podružnica obavljati i ime, prezime, odnosno imena i prezimena, osobne

opće odredbe Zakona o trgovačkim društvima o osnivanju domaćih podružnica.¹⁸ Podružnice inozemnih trgovačkih društava obvezne su uredno voditi poslovne knjige te se zato na njih primjenjuje i Zakon o računovodstvu, Zakon o porezu na dobit i drugi.¹⁹ Nadalje, podružnice će biti pod nadzorom hrvatskih regulatornih tijela, kao što su HANFA, Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija – Porezna uprava²⁰ te Agencija za zaštitu osobnih podataka (dalje u tekstu: AZOP).

Inozemni osnivač dužan je imenovati osobe koje će ga zastupati u poslovanju podružnice. Međutim, takvi zastupnici neće ga moći zastupati u postupcima pred sudom, već samo u poslovnim odnosima jer podružnica nije pravna osoba, ona ne može biti stranka u postupku. Na to su ovlaštene osobe koje su ga ovlaštene zastupati po samom zakonu, kao i one osobe koje tu ovlast crpe iz ugovornog odnosa, primjerice opunomoćenici.²¹ Odluku osnivača o osnivanju podružnice potrebno je upisati u sudski registar suda na čijem će se području nalaziti njezino sjedište.²² Prijava za upis u sudski registar, uređena člankom 613. stavkom 5. ZTD-a, mora sadržavati:

1. izvadak iz registra u kojem je upisan osnivač,
2. odluku osnivača o osnivanju podružnice,
3. javno ovjereni prijepis izjave o osnivanju osnivača, ili društvenog ugovora, i
4. javno ovjereni skraćeno posljednje godišnje financijsko izvješće osnivača.²³

Sud može odbiti upis ako osnivač ne dokaže da je valjano osnovan i da postoji u državi u kojoj ima sjedište te da tamo redovno posluje, da je imenovao osobe koje su ga ovlaštene zastupati i da

identifikacijske brojeve i prebivališta osoba koje će u podružnici i njenom poslovanju biti ovlaštene zastupati osnivača.

Čl. 613. ZTD-a. Ako je osnivač društvo kapitala, odluka o osnivanju mora sadržavati i podatke o temeljnom kapitalu, iznosu uplaćenih uloga, a ako je osnivač društvo osoba ili poduzetnik fizička osoba, moraju se navesti osobe koje odgovaraju za obveze društva

¹⁸ Jurić, op. cit., str. 12.

¹⁹ Ibid., str. 16.

²⁰ Ibid.

²¹ Barbić, op. cit., str. 606.

²² Gleđa, Jasna, loc. cit.

²³ Osnivač svake godine podnosi godišnja financijska izvješća, i ostalu financijsku dokumentaciju, radi upisa u sudski registar. S obzirom na to da podružnica posluje kao produžena ruka osnivača, nije potrebno da još i ona podnosi financijska izvješća jer je odraz poslovanja godišnje financijsko izvješće osnivača. Vidi u Jurić, op.cit., str 14.

one imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj ili postojanje uzajamnosti (kada je dužan to dokazivati).²⁴

Ukoliko inozemno trgovačko društvo želi osnovati više podružnica, utoliko osniva svaku zasebno. U prijavi za upis dužno je naznačiti koja je podružnica glavna te je slobodno imenovati istu osobu, kao osobu koja ga je ovlaštena zastupati, u više podružnica.²⁵ Potrebno je na naznačiti koja je podružnica glavna jer se kasnije podružnice istog osnivača vode u sudskom registru pod registarskim brojem (MBS) glavne podružnice, uz svoj karakterističan podbroj.²⁶

1.4. PRESTANAK PODRUŽNICE

Podružnica prestaje, kao što i nastaje, odlukom osnivača²⁷, ali je moguće i da prestane odlukom suda na čijem području podružnica ima sjedište, i to po službenoj dužnosti. Sud je ovlašten brisati podružnicu iz registra ako utvrdi da je osnivač prestao postojati ili da država u kojoj osnivač ima sjedište više ne poštuje uzajamnost.²⁸ Kada podružnica prestaje odlukom osnivača, on sudu podnosi prijavu za upis brisanja podružnice te prilaže odluku o prestanku podružnice.²⁹

Ako inozemno trgovačko društvo započne trajno obavljati djelatnosti u Republici Hrvatskoj, bez da u njoj osnuje podružnicu, ono će biti u prekršaju,³⁰ sukladno članku 630. stavku 1. Zakona o trgovačkim društvima. Nadalje, ako osnivač ne naznači koja se od njegovih više osnovanih podružnica smatra glavnom, ako podružnica ne vodi poslovne knjige ili posluje bez navođenja tvrtke i sjedišta osnivača, također će biti u prekršaju.

²⁴ Gleda, Jasna, loc. cit.

²⁵ Ibid.

²⁶ Čl. 29. Pravilnika o načinu upisa u sudski registar, pročišćeni tekst, Narodne novine, 121/2019, 2/2023.

²⁷ Izjavom o osnivanju, društvenim ugovorom, odnosno statutom može se propisati u kojim će slučajevima društvo prestati (primjerice, kada broj članova padne ispod određenog broja). Vidi u Jurić, op.cit. str. 16.)

²⁸ Gergorić, op. cit., str. 95.

²⁹ Čl. 618. ZTD-a.

³⁰ Barbić, op. cit., str. 585.

2. ODNOS PODRUŽNICE INOZEMNOG OSNIVAČA I PRAVA EUROPSKE UNIJE

Članak 613. Zakona o trgovačkim društvima odraz je pravne stečevine Europske unije. Pristupanjem Europskoj uniji na hrvatske su se pravne subjekte počele primjenjivati razne direktive te samim time i niz sloboda. Tako je trgovačkim društvima (ali i fizičkim osobama) omogućeno obavljanje djelatnosti izvan države svoga sjedišta, i to u ostalim državama članicama Europske unije. Kako bi se namjeravane djelatnosti mogle obavljati, pravnim se subjektima omogućuje osnivanje podružnica u drugim državama članicama te se državama članicama zabranjuje odbijanje njihova osnivanja.³¹ Nadalje, državama se članicama zabranjuje ograničavanje obavljanja djelatnosti uvođenjem dvaju najvažnija instituta koji se tiču podružnica. To su sloboda poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga. Naravno, s obzirom na to da poslovanje podružnice podrazumijeva trajno obavljanje djelatnosti, valja pojasniti problematiku pojma trajnosti, odnosno privremenosti obavljanja djelatnosti. No, najprije je potrebno objasniti razliku između gore navedena dva instituta Europske unije, koji su uređeni Ugovorom o funkcioniranju Europske unije te u kojem su odnosu s obvezom osnivanja podružnica.

2.1 SLOBODA POSLOVNOG NASTANA

Sloboda poslovnog nastana, uređena člankom 49. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, institut je pravne stečevine Europske unije koji omogućuje trgovačkom društvu, koje je valjano osnovano po pravu jedne od država članica te koje ima registrirano sjedište u jednoj od država članica, da pokreće poslovne pothvate, osnuje nova društva i podružnice te da trajno obavlja djelatnosti u drugim državama članicama, pod istim uvjetima kao i domaća trgovačka društva tih država.³² Ova sloboda nije ograničena samo na trgovačka društva već se nalazi na raspolaganju i samozaposlenim fizičkim osobama koje su državljani jedne od država članica Europske unije.

³¹ Jurić, op. cit., str. 17.

³² Ugovor o funkcioniranju Europske unije, pročišćeni tekst, Službeni list Europske unije, C 202/47, 2016, (dalje u tekstu: UFEU).

S obzirom na to da je jedan od uvjeta postojanje sjedišta u državi članici, valja istaknuti kako je utvrdio i Sud Europske unije (dalje u tekstu: Sud) u predmetu C-221/89, 25. srpnja 1991., Kraljica protiv državnog tajnika za promet, ex parte Factortame Ltd i drugi, da se pojam sjedišta tumači kao ono stvarno i fiksno sjedište uspostavljeno u jednoj od država članica Europske unije na neograničeno vrijeme, radi težnje ka ekonomskoj aktivnosti,³³ na trajnoj i stalnoj osnovi.³⁴ Naravno, postoje iznimke na koje se ova sloboda neće odnositi, a tiču se obavljanja djelatnosti koje imaju ili javne ovlasti ili se obavljaju u općem gospodarskom javnom interesu. Ipak, neke djelatnosti ipak su obuhvaćene slobodom poslovnog nastana, poput odvjetnika,³⁵ privatnih zaštitarskih društava³⁶ te profesora.³⁷ Ovakvo tumačenje pojma sjedišta omogućuje postavljanje čvrstih temelja, za pružanje usluga koje su trajne naravi, u drugim država članicama.³⁸

Slobodom poslovnog nastana također se postavlja i zabrana svim državama članicama da svojim propisima, izravno ili neizravno, diskriminiraju subjekte drugih država članica u obavljanju djelatnosti na način na koji im omogućuje pravo Europske unije.³⁹ Ova se zabrana razvila kroz sudsku praksu te je važno da države članice ne donose propise koji bi mogli ometati ili učiniti manje poželjnim obavljanje djelatnosti od strane inozemnih fizičkih i pravnih osoba.⁴⁰ Jasno je da su u određenim sektorima ovakve zabrane potrebne, primjerice u mirovinskom sustavu, oružanim snagama i slično te je na državama članicama da procjene do koje su ih mjere slobodne postaviti. Zahtjev Suda je da one budu razmjerne naravi potrebe.⁴¹

Preprekom za osnivanje inozemnog trgovačkog društva Sud smatra i postavljanje određenih uvjeta bez kojih se ono ne može osnovati. Primjerice, u predmetu C-210/06, Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt.⁴² Sud je utvrdio da, ako država članica preoblikovanje inozemnog trgovačkog društva uvjetuje njegovom likvidacijom u državi njegova sjedišta, ona postavlja prepreku tom društvu te djeluje u suprotnosti s člankom 49. Ugovora o funkcioniranju Europske

³³ Sud Europske unije, C-221/89 od 25. srpnja 1991.

³⁴ Sud Europske unije, C-55/94 od 30. studenog 1995.

³⁵ Sud Europske unije, C-2/74 od 21. lipnja 1974.

³⁶ Sud Europske unije, C-465/05 od 13. prosinca 2007.

³⁷ Sud Europske unije, C-147/86 od 15. ožujka 1988.

³⁸ Freedom of Establishment, https://max-eup2012.mpipriv.de/index.php/Freedom_of_Establishment, 1. travnja 2024.

³⁹ Freedom of Establishment, loc. cit.

⁴⁰ Sud Europske unije, C-19/92 od 31. ožujka 1993.

⁴¹ Sud Europske unije, C-55/94 od 30. studenog 1995.

⁴² Freedom of Establishment, loc. cit.

unije.⁴³ Trgovačko društvo entitet je osnovan po pravu države članice te bez njenih propisa ne bi postojalo. Dakle, država članica ima ovlasti postavljati uvjete pod kojima trgovačko društvo može biti osnovano, odnosno pod kojima njegovo osnivanje može biti odbijeno i zato je sama država članica dužna donositi propise kojima će inozemnim trgovačkim društvima omogućiti da konzumiraju svoje pravo slobode poslovnog nastana.⁴⁴ Navedeno stajalište suda iznimno je važno i moglo bi se primijeniti i na zakonodavstvo Republike Hrvatske, o čemu će se u ovom radu još govoriti.

Iz svega navedenog, današnja međunarodna poslovanja, bez slobode poslovnog nastana, bila bi nezamisliva te bi dolazilo do kompliciranih postupaka osnivanja i diskriminacije prilikom dolaska inozemnih trgovačkih društava na domaće tržište.⁴⁵

2.2. SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

S druge strane, sloboda pružanja usluga institut je Europske unije, uređen člancima 56. – 62. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, koji zabranjuje državama članicama da postavljaju prepreke, fizičkim i pravnim osobama koje imaju poslovni nastan u jednoj od država članica, kojima bi se onemogućilo pružanje usluga osobama drugih država članica.⁴⁶ Dakle, trgovačka društva, kao i fizičke osobe, slobodna su pružati usluge korisnicima izvan svoje matične države, a usluge o kojima je riječ jesu djelatnosti koje se obavljaju za naknadu.⁴⁷

Nužno je da usluge imaju komercijalno obilježje, odnosno da se za njih mora plaćati naknada, međutim tu naknadu mogu plaćati osobe različite od primatelja usluge.⁴⁸ Također, neophodno je da država članica omogući stranoj fizičkoj ili pravnoj osobi da slobodno pruža

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Sud Europske unije, C-210/06 od 16. prosinca 1998.

⁴⁵ Valja naglasiti da sloboda poslovnog nastana daje mogućnost trgovačkim društvima država članica da pokreću poslovne pothvate u drugim državama članicama pod jednakim uvjetima kao i društva te države članice, što ne znači da ona mogu zaobići koherentnu normu članka 612. stavka 2. ZTD-a, ako žele obavljati svoju djelatnost u Republici Hrvatskoj.

⁴⁶ Čl. 56. UFEU-a.

⁴⁷ Jurić, Dionis; Jakšić, Jelena, Sloboda pružanja usluga u pravu Europske unije i njezino ostvarenje u Republici Hrvatskoj, Hrvatska pravna revija, Vol. 16, No. 10, 2016, str. 11.

⁴⁸ Ibid., str. 12.

usluge pod jednakim uvjetima koje propisuje i za svoje državljane.⁴⁹ Nadalje, valja uočiti da je karakteristika slobode pružanja usluga, za razliku od slobode poslovnog nastana privremenost, što proizlazi iz članka 57. stavka 3. Zakona o funkcioniranju Europske unije.

Sloboda pružanja usluga zaživjela je u državama članicama uz pomoć direktiva. Jedna od važnijih direktiva jest Direktiva 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija. Naime, postavljeno načelo slobode pružanja usluga omogućuje fizičkim i pravnim osobama, koje se odluče na pružanje usluga u državi članici u kojoj nemaju sjedište, da zadrže svoje stručne kvalifikacije⁵⁰ ako su uslugu pružale u državi svog sjedišta godinu dana u razdoblju od 10 godina, u slučaju kad usluga nije uređena u državi članici u kojoj ju namjeravaju obavljati. Ako je usluga pak uređena,⁵¹ tada nije potrebno ispuniti navedeni uvjet od godinu dana rada.⁵²

S obzirom na to da sloboda pružanja usluga obuhvaća djelatnosti različite od onih koje spadaju pod slobodu poslovnog nastana, odredbe Ugovora o funkcioniranju Europske unije kojima se uređuje sloboda pružanja usluga primjenjivat će se supsidijarno, odnosno, bit će primjenjive kada se na pružanje usluga o kojima je riječ neće primjenjivati odredbe o slobodi kretanja kapitala, osoba (radnika) ili robe,⁵³ sukladno članku 57. stavku 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

Razuman je zahtjev država članica da za pružanje određenih usluga na njenom teritoriju postoje obveze ishoda dozvola ili potvrda kako bi se osigurala kvaliteta pružanja tih usluga koje bi u protivnom mogle biti štetne za, primjerice, zdravlje ljudi, okoliš, tržište kapitala itd. Sloboda pružanja usluga pokriva i ovu stranu poslovanja te zabranjuje državama članicama da onemogućuju ili otežavaju pružateljima usluga pribavljanje takvih dozvola i potvrda⁵⁴. Ovakvo

⁴⁹ Čl. 57. UFEU-a.

⁵⁰ Naravno, ovdje se govori o formalnom aspektu stručnih kvalifikacija. Kada je osoba stručna u obavljanju djelatnosti, njezine kompetencije ne mogu se oduzeti u njihovom sadržajnom smislu, već samo obliku uskraćivanja dozvola i potvrda.

⁵¹ profesionalna djelatnost ili skupina profesionalnih djelatnosti čiji je pristup, obavljanje ili jedan od načina obavljanja na temelju zakonskih ili drugih propisa, izravno ili neizravno uvjetovan posjedovanjem određenih stručnih kvalifikacija; posebno korištenje profesionalnog naziva koji je zakonskim ili drugim propisima ograničen na nositelje određenih stručnih kvalifikacija predstavlja jedan od načina obavljanja djelatnosti. Vidi u čl. 3. st. 1. Direktive 2005 /36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija, Službeni list Europske unije, L 255/22, 2005.

⁵² Direktiva 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija, Službeni list Europske unije, L 255/22, 2005.

⁵³ Jurić, Jakšić, op. cit., str. 10.

⁵⁴ Ovdje se o dozvolama i potvdama govori općenito te je jasno da su kriteriji za njihovo ishoda uređene posebnim propisima, sukladno djelatnosti na koju se odnose.

uređenje proizlazi iz Direktive 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu. Naime, kako bi usluge koje se pružaju na području Europske unije bile što kvalitetnije, potrebna je suradnja administrativnih tijela kako bi se uistinu sloboda pružanja usluga mogla konzumirati.⁵⁵ Tako će države članice imati uvid u dozvole i potvrde⁵⁶ koje pružatelj usluga posjeduje u državi u kojoj ima sjedište te će mu biti lakše priznate u Republici Hrvatskoj. Direktiva također nalaže državama članicama da postupke pribavljanja dozvola učine što jednostavnijima⁵⁷ te da se teži transparentnosti. Postupak autorizacije mora biti dostupan pružateljima, kao i primateljima usluga.⁵⁸

Odredbe koje se tiču slobode pružanja usluga Ugovora ne primjenjuju se samo na pružatelje, već i na primatelje usluga⁵⁹. Tako je utvrdio Sud u predmetima C-286/82 i C-26/83. Naime, primatelj usluga koji prima plaćanja koja se tiču turizma i putovanja, u svrhu poslovanja, obrazovanja ili medicinskog liječenja, ne smatraju se kretanjem kapitala već pružanjem usluge te kao takvom, ne smiju biti ograničeni od strane države članice.⁶⁰

3. TRAJNOST PRUŽANJA USLUGA

Kao što je već rečeno, u hrvatskom zakonodavstvu obveza osnivanja podružnice za inozemno trgovačko društvo propisana je u slučaju trajnog obavljanja djelatnosti, dok se privremeno obavljanje djelatnosti smatra obuhvaćenim slobodom pružanja usluga. Sukladno navedenom, inozemna trgovačka društva koja obavljaju svoju djelatnost u državama diljem svijeta dolaze u nedoumice kada im je rečeno da za obavljanje djelatnosti u Republici Hrvatskoj moraju osnovati podružnicu ako djelatnost namjeravaju obavljati trajno. Prvenstveno, nerazumno je očekivati od samog trgovačkog društva da će znati svrstati svoju djelatnost u slobodu poslovnog

⁵⁵ Direktiva 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu, Službeni list Europske unije, L 376/49, 2006.

⁵⁶ Misli se na one dozvole i potvrde koje vode državna tijela država članica koja međusobno razmjenjuju takve informacije, primjerice porezne uprave.

⁵⁷ Ibid., čl. 5.

⁵⁸ Ibid., čl. 13.

⁵⁹ Jurić, Dionis; Jakšić, Jelena, loc. cit.

⁶⁰ Sud Europske unije, C-286/82 i 26/83 od 31. siječnja 1984.

nastana ili slobodu pružanja usluga, a ponajmanje razraditi pravnu narav privremenosti i trajnosti te djelatnosti⁶¹ bez da angažiraju hrvatske odvjetnike. Nadalje, inozemna trgovačka društva koja posluju na tako širokom spektru i u svjetskim razmjerima imaju već razrađene politike poslovanja, što znači da im ne bi bilo isplativo udaljavati se od njih zbog ulaska na tako malo tržište kao što je hrvatsko.⁶² Prilikom odlučivanja društva o izboru države na koju će proširiti svoje poslovanje, uzima se u obzir zakonodavstvo te države. Ako je društvo dugogodišnjim radom sastavilo određene smjernice za potrošače, opće uvjete poslovanja i slično, koje odgovaraju svim državama u kojima u tom trenutku posluju, ali primjerice Republika Hrvatska u tom trenutku ima određene zakone koji se kose sa politikama poslovanja tog društva, ono bi potencijalno odustalo od proširenja na tržište Republike Hrvatske. Zato takva inozemna trgovačka društva pokušavaju pronaći zaobilazne puteve definiranja svojeg predmeta poslovanja samo kako ne bi trebali osnovati podružnicu. Kako bismo učinili stvari jasnijima, potrebno je definirati te razlikovati vremensku dimenziju i narav određene djelatnosti, pojednostaviti pojmove privremenosti i trajnosti pružanja usluga, odnosno obavljanja djelatnosti.

Prema prof. Barbiću, trajnost obavljanja djelatnosti, odnosno pružanja usluga, utvrđuje se prema okolnostima konkretnog slučaja. Trajno obavljanje djelatnosti karakterizirali bi postavljanje infrastrukture, podizanje pogona, skladišta, zapošljavanje domaćih ljudi, sastavljanje flote za charter usluge i slično.⁶³ Negativnim određenjem, ostale usluge koje se pružaju, a nemaju svojstvo trajnosti smatrale bi se privremenima. Tako bi se uvoz i izvoz robe,⁶⁴ slanje proizvoda koji su kupljeni internet trgovinom, čak i gradilište koje je u funkciji dva mjeseca smatrali privremenim pružanjem usluga. Međutim, i pružanje usluga moglo bi stvoriti obvezu osnivanja podružnice, ako bi pružanje usluga bilo visokog intenziteta. Primjerice, već uspostavljen poslovni odnos trgovačkog zastupanja, komisije, špedicije, skladištenja i slično.⁶⁵ Dakle, sve ovisi o tome je li djelatnost koja se obavlja trajna ili privremena te će se sukladno takvoj distinkciji na nju primjenjivati ili sloboda poslovnog nastana ili sloboda pružanja usluga.

⁶¹ Naravno, bez prethodnog savjetovanja s domaćim pravnicima.

⁶² Primjerice, za trgovačko društvo koje prodaje cloud uslugu diljem svijeta te ima detaljnu politiku poslovanja (način iskazivanja cijena, odnos s potrošačima itd.) nevjerojatno je da bi trebalo mijenjati te politike koje se primjenjuju u svakoj državi u kojoj posluje zbog par potrošača u Republici Hrvatskoj. Napomena: cloud usluge smatraju se pružanjem usluge informacijskog društva, o čemu će se kasnije govoriti.

⁶³ Barbić, Jakša, loc. cit.

⁶⁴ Onaj bez uspostavljene infrastrukture u Republici Hrvatskoj, inače bi se smatrao trajnom djelatnosti.

⁶⁵ Barbić, Jakša, loc. cit.

Kriteriji trajnosti, odnosno privremenosti postavljeni su u presudi Suda Europske unije u predmetu Reinhard Gebhard protiv Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano (C-55/94). Kao najvažnije elemente vremenskog određenja pružanja usluge, Sud navodi njezino trajanje, učestalost, periodičnost i kontinuiranost. Svi ovi elementi u alternativnom su odnosu te je dovoljno da se privremena narav ocjenjuje prema jednom od njih. Sud navodi kako se na usluge, za koje se utvrdi da se pružaju privremeno, primjenjuju odredbe Ugovora u funkcioniranju Europske unije koje se odnose na slobodu pružanja usluga, a ne slobodu poslovnog nastana.

Navedena shvaćanja trajnosti i privremenosti pružanja usluga odgovaraju i već spomenutoj Direktivi 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu, iako situacija postaje složena u slučaju hrvatskog zakonodavstva. Preambula Direktive navodi kako gospodarski subjekt koji odlazi u inozemstvo može djelatnost obavljati privremeno. Najveća je razlika u tome ima li on u državi u kojoj obavlja djelatnost registrirano sjedište ili ne. Ukoliko u državi u koju je došao radi privremenog obavljanja djelatnosti nema registrirano sjedište, utoliko se na njegovo obavljanje djelatnosti primjenjuje sloboda pružanja usluga. Ako pak ima registrirano sjedište, primjenjivat će se sloboda poslovnog nastana.⁶⁶ Nadalje, iz Direktive proizlazi kako privremeno obavljanje djelatnosti, odnosno pružanje usluga neće prestati biti pod opsegom slobode pružanja usluga ako bi gospodarski subjekt uspostavio infrastrukturu u državi u kojoj obavlja djelatnost, primjerice ured, poslovne prostorije ili savjetovalište, ako je takva infrastruktura nužna za obavljanje djelatnosti.

Ovdje dolazi do proturječja s formulacijom članka. 612. stavka 2. Zakona o trgovačkim društvima i pojmom trajnosti. Naime, ako bi gospodarski subjekt uspostavio infrastrukturu, urede, zaposlio radnike i na taj način obavljao djelatnost, čak i da je to nužno, kako je to navedeno u Direktivi, i dalje bi trebao osnovati podružnicu u Republici Hrvatskoj jer takvom uspostavom infrastrukture obavljana djelatnost počinje se smatrati trajnom te se aktivira obveza inozemnog trgovačkog društva na osnivanje podružnice.⁶⁷ Dakle, bez obzira što bi se prema Direktivi iznimno primjenjivala sloboda pružanja usluga, jer je uspostavljena infrastruktura privremena i nužna, kogentna norma članka 612. stavka 2. ne bi se zaobišla.

⁶⁶ Toč. 77. preambule Direktive 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu, Službeni list Europske unije, L 376/49, 2006.

⁶⁷ Čl. 612. ZTD-a.

Iz svega navedenog, valja dublje razmotriti djelatnosti bez kojih rijetko koje moderno poslovanje može funkcionirati jer mu služe kao pomoćna funkcija⁶⁸, ali i one koje su smatrane core business-om⁶⁹ u obliku pružanja usluga potrošačima pa i drugim trgovačkim društvima. Kod takvih se djelatnosti postavlja još više pitanja glede obveze inozemnog trgovačkog društva na osnivanje podružnice u Republici Hrvatskoj.

4. PRUŽANJE USLUGA INFORMACIJSKOG DRUŠTVA I OBVEZA INOZEMNOG OSNIVAČA NA OSNIVANJE PODRUŽNICE

4.1. POJAM PRUŽANJA USLUGA INFORMACIJSKOG DRUŠTVA

Inozemna trgovačka društva, kao što je već rečeno, sve više obavljaju svoje usluge na daljinu, i to elektroničkim putem. Vrlo je često za trgovačko društvo da ima internetsku stranicu na kojoj potrošači, ali i potencijalni poslovni partneri koji su i sami trgovačka društva, mogu vidjeti koje proizvode i/ili usluge trgovačko društvo nudi. Nadalje, na internetskim stranicama navedeni su i opći uvjeti poslovanja koje trgovačko društvo primjenjuje na svoje poslovne odnose. Zato je nastala potreba za regulacijom takvih djelatnosti i to Direktivom 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini).

Direktiva o elektroničkoj trgovini uvodi pojam usluga informacijskog društva, odnosno usluga koje se obično pružaju na daljinu, elektronskim sredstvima te na osobni zahtjev primatelja usluga, za naknadu.⁷⁰ Definicija postavljena Direktivom o elektroničkoj trgovini, odnosno Direktivom 98/48/EZ⁷¹ postavlja temelj za poslovanje gotovo svih trgovačkih društava, u

⁶⁸ Ovdje se misli na sve elemente poslovanja koji su po svojoj naravi elektronički, odnosno koji djeluju putem interneta (primjerice: Internet trgovina, oglašavanje putem interneta).

⁶⁹ Temeljna djelatnost trgovačkog društva

⁷⁰ Direktiva 98/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. srpnja 1998. o izmjeni Direktive 98/34/EZ o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih normi i propisa, Službeni list Europske unije, L 217/18, 1998.

⁷¹ Direktiva o elektroničkoj trgovini u članku 3. upućuje na definiciju sadržanu u Direktivi 98/48/EZ

današnjem svijetu, koja koriste elektroničke načine poslovanja. Naime, skoro svaki oblik poslovanja, odnosno pružanja usluga obavlja se elektroničkim putem, na daljinu uz plaćanje naknade te se smatra objektom regulacije Direktive o elektroničkoj trgovini.

U Republici Hrvatskoj, pružanje usluga informacijskog društva uređeno je Zakonom o elektroničkoj trgovini. Definicija pružanja usluge informacijskog društva detaljnija je od one u Direktivi 98/48/EZ, što je korisno za inozemna trgovačka društva jer će lakše spoznati spada li njihova djelatnost pod uslugu informacijskog društva. Ona glasi : „usluga koja se uz naknadu pruža elektroničkim putem na individualni zahtjev korisnika, a posebno Internet prodaja robe i usluga, nuđenje podataka na Internetu, reklamiranje putem Interneta, elektronički pretraživači, te mogućnost traženja podataka i usluga koje se prenose elektroničkom mrežom, posreduju u pristupu mreži ili pohranjuju podatke korisnika.”⁷²

4.2. TRAJNOST PRUŽANJA USLUGA INFORMACIJSKOG DRUŠTVA

Kako bi inozemno trgovačko društvo znalo postoji li za njega obveza osnivanja podružnice u Republici Hrvatskoj, valja prvo utvrditi smatra li se pružanje usluga informacijskog društva privremenom ili trajnom djelatnosti. S obzirom na to da u direktivama i smjernicama Europske unije, stručnim člancima te sudskoj praksi Suda Europske unije nema riječi o odnosu pružanja usluga informacijskog društva, odnosno njihovoj vremenskoj naravi te slobodi poslovnog nastana i slobodi pružanja usluga, jedino potencijalno tumačenje proizlazi iz Direktive o elektroničkoj trgovini. Naime, njena preambula, opisujući cilj Direktive, radi distinkciju između instituta pružanja usluga informacijskog društva, slobode poslovnog nastana te slobode pružanja usluga, što proizlazi iz formulacije koja glasi: „Razvoj usluga informacijskog društva u Zajednici usporavaju određene pravne prepreke pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta zbog kojih je korištenje slobode poslovnog nastana i slobode pružanja usluga manje privlačno.”⁷³

⁷² Zakon o elektroničkoj trgovini, pročišćeni tekst, Narodne novine, 173/2003, 67/2008, 130/2011, 36/2009, 30/2014, 32/2019.

⁷³ Toč. 5. preambule Direktive 2000/31/EZ Europskog parlamenta I Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini), Službeni list Europske unije, L 178/1, 2000.

Dakle, iz preambule Direktive može se zaključiti da pravna stečevina Europske unije, uz slobodu poslovnog nastana i slobodu pružanja usluga, predviđa usluge informacijskog društva kao odvojenu kategoriju koja podliježe drugačijoj pravnoj regulativi jer bi se inače pružanje usluga informacijskog društva, u formulaciji Direktive, svrstalo ili pod slobodu poslovnog nastana ili pod slobodu pružanja usluga. Ovakvo tumačenje razumno je s obzirom na narav usluga informacijskog društva. Primjerice, pružanje cloud usluga,⁷⁴ usluga online platformi, društvenih mreža, streaming servisa⁷⁵ i ostalih usluga slične naravi smatraju se uslugama novog doba te je prikladno za njih predvidjeti novi pravni okvir koji nadilazi dosadašnja shvaćanja stvarnih i registriranih sjedišta te trajnih i privremenih djelatnosti.⁷⁶ Spomenuto nadilaženje dosadašnjih teritorijalnih okvira proizlazi iz naravi samih djelatnosti koje također nadilaze pojmove trajnosti i privremenosti. Primjerice, korištenje društvenih mreža putem mobilnih aplikacija, u svakom se trenutku i to diljem svijeta pružaju usluge informacijskog društva, njihovo pružanje staje i prestaje puno brže nego što je to slučaj za ostale djelatnosti, pretplate na spomenute servise započinju i otkazuju se u svakom trenutku. Dakle, nerazumno je zahtijevati da će se na usluge koje se na trenutak pružaju, a trenutak ne, primjenjivati tradicionalni instituti slobode poslovnog nastana ili slobode pružanja usluga.

4.3. PRIMJENA PRAVA NA DAVATELJA USLUGA INFORMACIJSKOG DRUŠTVA

U zakonodavstvu Republike Hrvatske, odredba Zakona o elektroničkoj trgovini koja stvara probleme inozemnim trgovačkim društvima te koja je potakla pisanje ovoga rada jest sadržana u članku 3. prema kojoj je davatelj usluga informacijskog društva sa sjedištem u Republici Hrvatskoj dužan postupati i pružati usluge u skladu sa zakonima i drugim propisima Republike Hrvatske. Ova je odredba naizgled jasna, međutim članak 4. stavak 1. propisuje kako se odredba članka 3. ne primjenjuje na davatelja usluga čije je sjedište u zemlji članici Europske unije i koji nudi usluge

⁷⁴ Usluge u oblaku su aplikacijski i infrastrukturni resursi koji postoje na internetu. Vidi u https://www.hpe.com/emea_europe/en/what-is/cloud-services.html, 20. travnja 2024.

⁷⁵ Usluga koja šalje video, glazbu itd. putem interneta tako da ljudi mogu gledati ili slušati odmah, umjesto da moraju preuzimati ili umjesto gledanja i slušanja u određeno vrijeme kada se nešto emitira. Vidi u <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/streaming-service>, 20. travnja 2024.

⁷⁶

informacijskog društva, čak i u slučajevima kada je usluga ciljano usmjerena prema građanima Republike Hrvatske. Iz ovoga proizlazi da se na obavljanje djelatnosti pružanja usluga informacijskog društva inozemnih trgovačkih društava neće primjenjivati pravo Republike Hrvatske, što dovodi u pitanje primjenu članka 612. Zakona o trgovačkim društvima te samu obvezu osnivanja podružnice u Republici Hrvatskoj.

Naime, ovakvo je shvaćanje zakonodavca potvrđeno u obrazloženju Prijedloga zakona o izmjeni Zakona o elektroničkoj trgovini, s Konačnim prijedlogom zakona iz 27. veljače 2009. U Prijedlogu zakona iznosi se stajalište da se odredba članka 3. Zakona o elektroničkoj trgovini temelji na državi porijekla, što znači da se pravo Republike Hrvatske može primjenjivati samo na davatelje usluga informacijskog društva koji su osnivani i imaju registrirano sjedište u Republici Hrvatskoj.⁷⁷ Ono odgovara i preambuli Direktive o elektroničkoj trgovini, točnije, točki 22. preambule.⁷⁸ Dakle, ne samo da je utvrđeno kako će se hrvatsko pravo primjenjivati samo na ona trgovačka društva koja pružaju usluge informacijskog društva, već se traži da su ona i osnovana u Republici Hrvatskoj, odnosno da im se u Republici Hrvatskoj nalazi registrirano sjedište. Na taj se način uklanja potencijalna problematika već spomenutog prevođenja pojma establishment-a te poslovnog nastana u europskim direktivama.

Shodno navedenom, inozemna trgovačka društva koja pružaju usluge informacijskog društva u Republici Hrvatskoj, a imaju sjedište u drugoj državi članici, ne trebaju osnovati podružnicu u Republici Hrvatskoj jer se na njih primjenjuje pravo države u kojoj imaju sjedište. Međutim, Zakon o elektroničkoj trgovini u određenim situacijama propisuje da će se ipak i na takva trgovačka društva, odnosno davatelje usluga informacijskog društva, primjenjivati hrvatsko pravo, što znači da će u tim slučajevima postojati obveza na osnivanje podružnice u Republici Hrvatskoj.⁷⁹

⁷⁷ Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o elektroničkoj trgovini, s Konačnim prijedlogom zakona, VI-506/2009, 26. veljače 2009.

⁷⁸ „(...) štoviše, radi stvarnog jamčenja slobode pružanja usluga i pravne sigurnosti isporučitelja i korisnika usluga, te usluge informacijskog društva trebale bi u načelu podlijevati zakonima države članice u kojoj davatelj usluga ima poslovni nastan.“

⁷⁹ Čl. 4. st. 2. Zakona o elektroničkoj trgovini, slučajevi kada se ne primjenjuje odredba čl. 4. st. 1.:

- autorsko pravo i srodna prava, kao i prava industrijskog vlasništva,
- emisija elektroničkog novca ako je to kao iznimka propisano,
- u područjima uređenim posebnim propisima o tržištu kapitala u skladu sa člankom 44. stavkom 2. Direktive Vijeća broj 85/611/EEZ od 20. prosinca 1985. o usklađivanju zakona, propisa i administrativnih odredbi koje se odnose na društva za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire (UCITS),

Razvojem usluga informacijskog društva europski je zakonodavac stvorio njihovu podvrstu, postavljanjem normativnog okvira za audiovizualne medijske usluge, i to Direktivom 2018/1808 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. studenoga 2018. o izmjeni Direktive 2010/13/EU o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) u pogledu promjenjivog stanja na tržištu.⁸⁰ Navedeno područje regulacije uređeno Direktivom 2018/1808 zapravo je ono pod koje u današnje doba spadaju već navedene usluge informacijskog društva te valja objasniti u kakvom je ono odnosu sa obvezom osnivanja podružnice u Republici Hrvatskoj.

4.4. AUDIOVIZUALNE MEDIJSKE USLUGE

Audiovizualne medijske usluge uvode se Direktivom 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 10. ožujka 2010. o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) te su definirane kao usluge kojima je svrha da se široj javnosti pruže programi, videozapisi koje su generirali korisnici ili oboje, za koje pružatelj platforme za razmjenu videozapisa ne snosi uredničku odgovornost, radi izvješćivanja, zabave ili obrazovanja uz pomoć elektroničke komunikacijske mreže čiju organizaciju utvrđuje pružatelj

-
- u područjima uređenim posebnim propisom o osiguranju u skladu sa člankom 30. i Glavom IV. Direktive Vijeća 92/49/EEZ od 18. lipnja 1992. o usklađivanju zakona, propisa i administrativnih odredbi, koja se odnosi na direktno neživotno osiguranje te kojom se vrše izmjene i dopune Direktive 73/239/EEZ i Direktive 88/357/EEZ, člancima 7. i 8. Druge Direktive Vijeća 88/357/EEZ od 22. lipnja 1988. o usklađivanju zakona, propisa i administrativnih odredbi, koja se odnosi na direktno neživotno osiguranje te koja utvrđuje odredbe koje će olakšati učinkovito ostvarivanje slobode pružanja usluga i kojom se vrši izmjena i dopuna direktive 73/239/EEZ, člankom 4. Direktive 90/619/EEZ o koordinaciji zakona, propisa i administrativnih odredbi koje se odnose na izravno životno osiguranje, koja predviđa odredbe kako bi se omogućilo djelotvorno ostvarivanje slobode pružanja usluga i koja mijenja Direktivu 79/267/EEZ, glavom IV Direktive 92/96/EEZ o koordinaciji zakona, propisa i administrativnih odredbi koje se odnose na izravno životno osiguranje i koja mijenja direktive 79/267/EEZ i 90/619/EEZ,
 - formalnu valjanost u vezi s oblikom ugovora kojima se stvaraju ili prenose prava vezana uz nekretnine, kad takvi ugovori podliježu obveznim formalnim zahtjevima prema posebnim propisima,
 - ugovorne obveze iz i u vezi s potrošačkim ugovorima,
 - sloboda ugovornih strana na izbor prava primjenjiva na njihov ugovor,
 - dopustivost netraženih komercijalnih priopćenja elektroničkom poštom.

⁸⁰ Lisičar, Hrvoje, Analiza pravnog uređenja audiovizualnih medijskih usluga nakon stupanja na snagu Direktive (EU) 2018/1808, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 73, No. 5, 2023, str. 955-983.

platforme za razmjenu videozapisa, automatskim sredstvima ili algoritmima, posebno prikazivanjem, označavanjem i određivanjem slijeda.⁸¹ Direktiva 2018/1808 donosi amandmane na Direktivu 2010/13 te pobliže uređuje slučajeve kada se smatra da davatelj audiovizualnih medijskih usluga ima sjedište u državi članici.⁸²

Općim odredbama propisano je da se za davatelja audiovizualnih medijskih usluga smatra da ima poslovni nastan u državi članici u kojoj ima glavni ured, odnosno gdje mu se nalazi većina radne snage ako je glavni ured u nekoj drugoj državi članici. Nadalje, ako ne ispunjava ove uvjete, smatrat će se da ima poslovni nastan u državi članici ako ima postavljene satelitske sustave usmjerene na tu državu članicu, preko kojih pruža svoje usluge. Dakle, ako se ni pod navedenim uvjetima za utvrđenje poslovnog nastana davatelj usluga ne može svrstati pod zakonodavstvo neke od država članica, jer nema ni radne snage, glavni ured, a ni satelitske sustave usmjerene na tu državu članicu, tada se primjenjuje pravo one države u kojoj on ima svoje registrirano sjedište. Na davatelje audiovizualnih medijskih usluga također se primjenjuje Direktiva o elektroničkoj trgovini koja propisuje načelo države porijekla. Međutim, Direktiva 2018/1808 postavlja odredbu kojom će se za pružatelje platformi za razmjenu videozapisa smatrati da imaju poslovni nastan u onoj državi članici u kojoj imaju osnovanu podružnicu.⁸³

U slučaju pružanja ovakvih usluga u Republici Hrvatskoj, pružatelj platformi za razmjenu videozapisa koji ne bi ispunjavao niti jedan od uvjeta Direktiva te za kojeg se time ne bi smatralo da ima poslovni nastan u nekoj od država članica, ne bi bio u obvezi osnivanja podružnice u Republici Hrvatskoj jer u njoj nema poslovni nastan.⁸⁴ Nadalje, na njega bi se primjenjivalo pravo treće države u kojoj ima sjedište, sukladno načelu države porijekla. To bi značilo da bi prava potrošača, maloljetnih osoba te ostalih skupina bila potencijalno ugrožena, pod uvjetom da treća država u kojoj davatelj usluga ima sjedište nema dobro postavljen normativni sustav koji bi ta prava štitio. Naš je zakonodavac postavio mehanizam koji bi zaštitio potrošače od inozemnih

⁸¹ Ibid., str. 960.

⁸² Govorimo o stvarnom sjedištu o kojem se stvara fikcija kako bi davatelj audiovizualnih medijskih usluga ipak mogao biti obuhvaćen normativnim okvirom Europske unije, odnosno države članice u kojoj se smatra da ima sjedište.

⁸³ Čl. 28a Direktive 2018/1808 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. studenoga 2018. o izmjeni Direktive 2010/13/EU o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) u pogledu promjenjivog stanja na tržištu, Službeni list Europske unije, L 303/87, 2018.

⁸⁴ Poslovni je nastan potreban za aktivaciju obveze osnivanja podružnice jer podrazumijeva trajno obavljanje djelatnosti.

trgovačkih društava koja ne bi željela osnovati podružnicu u Republici Hrvatskoj, ali prije toga valja objasniti gdje bi potencijalno došlo do ugroze potrošača, a odnosi se na alternativno rješavanje sporova koji potencijalno proizlaze iz pružanja usluga informacijskog društva.

5. IZBJEGAVANJE OBVEZE OSNIVANJA PODRUŽNICE I ALTERNATIVNO RJEŠAVANJE POTROŠAČKIH SPOROVA

Alternativno rješavanje potrošačkog spora jest rješavanje spora između potrošača i trgovca van suda. U Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova, a odredba koju je potrebno spomenuti jest ona sadržana u članku 22. Iz nje proizlazi obveza trgovca, sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koji se obvezao ili je temeljem mjerodavnih propisa obvezan rješavati potrošačke sporove putem jednog od tijela za alternativno rješavanje sporova (dalje u tekstu: ARPS), na davanje obavijesti potrošačima o toj činjenici.⁸⁵

Trgovci koji su obvezni na alternativno rješavanje potrošačkih sporova putem tijela za ARPS navedeni su u Smjernicama za ARPS Europske unije.⁸⁶ Smjernice navode da su to članovi Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore te Hrvatskog ureda za osiguranje.⁸⁷ Međutim, postavlja se pitanje kada će članstvo navedenih udruženja biti nužno jer će u protivnom rijetka inozemna trgovačka društva svojevrijedno preuzeti obvezu alternativnog rješavanja potrošačkih sporova pred tijelima koja im nisu poznata.

Zakonom o Hrvatskoj gospodarskoj komori propisano je da je članstvo u Komori obvezno za sve pravne osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.⁸⁸ Iz navedenog proizlazi da inozemna trgovačka društva, s obzirom na to da nemaju sjedište u Republici Hrvatskoj, nisu dužni učlaniti se u Hrvatsku gospodarsku komoru.⁸⁹

⁸⁵ Čl. 22. Zakona o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova, pročišćeni tekst, Narodne novine, 121/2016, 32/2019.

⁸⁶ Alternativno rješavanje potrošačkih sporova (ARPS) i Online rješavanje sporova, https://www.consumerlawready.eu/sites/default/files/2018-03/CLR_Module_5_ADR_ODR-CROATIAN_0.pdf, 21. travnja 2024.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Čl. 4. Zakona o Hrvatskoj gospodarskoj komori, pročišćeni tekst, Narodne novine, 144/21.

⁸⁹ Naravno, oni to mogu učiniti dobrovoljno. Vidi u čl. 4. st. 4. Zakona o Hrvatskoj gospodarskoj komori

Nadalje, Zakonom o obrtu propisano je da je članstvo u Hrvatskoj obrtničkoj komori obvezno za obrtnike koji obavljaju obrt na području Republike Hrvatske.⁹⁰ Pored fizičkih osoba, i pravne su osobe u mogućnosti obavljati obrt ako obavljaju gospodarsku djelatnost utvrđenu u popisu iz članka 6. stavka 2. Zakona o obrtu i izvode naukovanje.⁹¹ Shodno navedenom, inozemna trgovačka društva koja obavljaju djelatnosti koje su propisane člankom 6. stavkom 2. Zakona o obrtu, uz naukovanje, obvezna su učlaniti se u Hrvatsku obrtničku komoru.

Inozemna trgovačka društva koja pružaju usluge informacijskog društva, a nisu obvezna biti članovima Hrvatske obrtničke komore i Hrvatskog ureda za osiguranje⁹² nisu obvezna ni informirati potrošače o mogućnosti alternativnog rješavanja potrošačkog spora, što znači da potrošači neće uvijek znati da se sporovi na taj način mogu riješiti. Naravno, mogućnost alternativnog rješavanja potrošačkih sporova postoji⁹³ ako se stranke usuglase, pred Sudovima časti Hrvatske gospodarske i obrtničke komore te u Centrima za mirenje pri Hrvatskoj gospodarskoj komori,⁹⁴ Hrvatskoj obrtničkoj komori⁹⁵ ili Hrvatskoj udruzi za medijaciju.⁹⁶

S obzirom na sve navedeno, zakonodavac je propisao rješenje te je na taj način spriječio opisanu problematiku. Naime, u članku 4. stavku 2. Zakona o elektroničkoj trgovini sadržana je iznimka od primjene stavka 1. istog članka, odnosno iznimka od primjene pravila da će se na davatelje usluga informacijskog društva koji nemaju sjedište u Republici Hrvatskoj primjenjivati pravo države članice u kojoj imaju sjedište, i to u području ugovorne obveze iz i u vezi s potrošačkim ugovorima. Dakle, ako su djelatnosti inozemnih trgovačkih društava koja trajno pružaju usluge informacijskog društva usmjerene na potrošače, tada su takva inozemna trgovačka društva obvezna osnovati podružnicu u Republici Hrvatskoj.

⁹⁰ Čl. 77. st. 1. i st. 2. Zakona o obrtu, pročišćeni tekst, Narodne novine, 143/13, 127/19, 41/20.

⁹¹ Ibid., čl. 2. st. 2.

⁹² Članstvo u Hrvatskom uredu za osiguranje obvezno je za društva za osiguranja koja obavljaju poslove obveznog i prometnog osiguranja. Vidi u čl. 12. Statuta Hrvatskog ureda za osiguranje, Zagreb, 2022.

⁹³ Čak i kada ne postoji članstvo u navedenim komorama.

⁹⁴ Čl. 79. Statuta Hrvatske gospodarske komore, Narodne novine, 67/2022.

⁹⁵ Čl. 2. Pravilnika o mirenju Centra za mirenje pri Hrvatskoj obrtničkoj komori, Narodne novine, 22/2017.

⁹⁶ Čl. 5. Pravilnika o medijaciji u HUM-u, Zagreb, 2019.

6. ZAKLJUČAK

Inozemna trgovačka društva koja namjeravaju trajno obavljati djelatnosti u Republici Hrvatskoj obvezna su osnovati podružnicu. Kada se radi o onim društvima koja obavljaju djelatnosti pružanja usluga informacijskog društva također će morati osnovati podružnicu ako se njihovo poslovanje tiče potrošača. S obzirom na to da postoje države članice Europske unije u čijim zakonodavstvima ne postoji obveza osnivanja podružnice, pitanje je koliko ova obveza predstavlja problem potencijalnim investitorima za pokretanje poslovnog pothvata u Republici Hrvatskoj. Budući da već postoji sloboda poslovnog nastana putem koje u državama članicama, u kojima nema obveze osnivanja podružnice, mogu obavljati svoje poslovanje neograničeno, u Republici Hrvatskoj to nije slučaj zbog članka 612. stavka 2. Zakona o trgovačkim društvima. Inozemna trgovačka društva možda ne žele snositi dodatne računovodstvene troškove, troškove osnivanja podružnice niti imati imenovane osobe za zastupanje u Republici Hrvatskoj, već obavljati svoju djelatnost bez krute obveze članka 612. st. 2. Zakona o trgovačkim društvima koja se veže za trajno obavljanje djelatnosti.

Moguće rješenje nalazilo bi se u ukidanju obveze propisane člankom 612. stavkom 2. Zakona o trgovačkim društvima. Naime, zakonodavac bi otklonio buduće nedoumice koje proizlaze iz transponiranja direktiva Europske unije te olakšao inozemnim trgovačkim društvima trajno obavljanje djelatnosti u Republici Hrvatskoj putem slobode poslovnog nastana, bez obveze osnivanja podružnice.

LITERATURA

1. Alternativno rješavanje potrošačkih sporova (ARPS) i Online rješavanje sporova, https://www.consumerlawready.eu/sites/default/files/2018-03/CLR_Module_5_ADR_ODR-CROATIAN_0.pdf, 21. travnja 2024.
2. Barbić, Jakša, Pravo Društava. Knjiga prva: Opći dio, treće izmijenjeno izdanje, Zagreb, 2008.
3. Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini), Službeni list Europske unije, L 178/1, 2000.
4. Direktiva 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija, Službeni list Europske unije, L 255/22, 2005.
5. Direktiva 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu, Službeni list Europske unije, L 376/49, 2006.
6. Direktiva 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu, Službeni list Europske unije, L 376/49, 2006.
7. Direktiva 2018/1808 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. studenoga 2018. o izmjeni Direktive 2010/13/EU o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) u pogledu promjenjivog stanja na tržištu, Službeni list Europske unije, L 303/87, 2018.
8. Direktiva 98/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. srpnja 1998. o izmjeni Direktive 98/34/EZ o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih normi i propisa, Službeni list Europske unije, L 217/18, 1998.
9. European Commission, Guide to the Case Law of the European Court of Justice on Articles 49 et seq. TFEU (ex Articles 43 et seq. EC Treaty) – Freedom of Establishment
10. Freedom of Establishment, https://max-eup2012.mpipriv.de/index.php/Freedom_of_Establishment, 1. travnja 2024.
11. Gergorić, Ivica, Osnivanje i način rada inozemnih trgovačkih društava, predstavništava i podružnica u Republici Hrvatskoj, Računovodstvo i financije, No. 3, 1996.

12. Gleđa, Jasna, Osnivanje, djelatnost i porezni aspekt podružnica inozemnih osoba u Republici Hrvatskoj, Hrvatska gospodarska revija, No. 12, 1998.
13. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/streaming-service>, 20. travnja 2024.
14. https://www.hpe.com/emea_europe/en/what-is/cloud-services.html, 20. travnja 2024.
15. Jurić, Dionis, Poslovanje inozemnih trgovačkih društava na području Republike Hrvatske, u: Slakoper, Zvonimir (ur.), Liber amicorum in honorem Vilim Gorenc, Rijeka, 2014.
16. Jurić, Dionis; Jakšić, Jelena, Sloboda pružanja usluga u pravu Europske unije i njezino ostvarenje u Republici Hrvatskoj, Hrvatska pravna revija, Vol. 16, No. 10, 2016.
17. Lisičar, Hrvoje, Analiza pravnog uređenja audiovizualnih medijskih usluga nakon stupanja na snagu Direktive (EU) 2018/1808, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 73, No. 5, 2023.
18. Pravilnik o medijaciji u HUM-u, Zagreb, 2019.
19. Pravilnik o mirenju Centra za mirenje pri Hrvatskoj obrtničkoj komori, Narodne novine, 22/2017.
20. Pravilnik o načinu upisa u sudski registar, pročišćeni tekst, Narodne novine, 121/2019, 2/2023.
21. Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o elektroničkoj trgovini, s Konačnim prijedlogom zakona, VI-506/2009, 26. veljače 2009.
22. Statut Hrvatske gospodarske komore, Narodne novine, 67/2022.
23. Statut Hrvatskog ureda za osiguranje, Zagreb, 2022.
24. Sud Europske unije, C-19/92 od 31. ožujka 1993.
25. Sud Europske unije, C-210/06 od 16. prosinca 1998.
26. Sud Europske unije, C-286/82 i 26/83 od 31. siječnja 1984.
27. Sud Europske unije, C-55/94 od 30. studenog 1995.
28. Ugovor o funkcioniranju Europske unije, pročišćeni tekst, Službeni list Europske unije, C 202/47, 2016.
29. Zakon o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova, pročišćeni tekst, Narodne novine, 121/2016, 32/2019.
30. Zakon o elektroničkoj trgovini, pročišćeni tekst, Narodne novine, 173/2003, 67/2008, 130/2011, 36/2009, 30/2014, 32/2019.
31. Zakon o Hrvatskoj gospodarskoj komori, pročišćeni tekst, Narodne novine, 144/21.

32. Zakon o obrtu, pročišćeni tekst, Narodne novine, 143/13, 127/19, 41/20.
33. Zakon o trgovačkim društvima, pročišćeni tekst, Narodne novine, 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023.